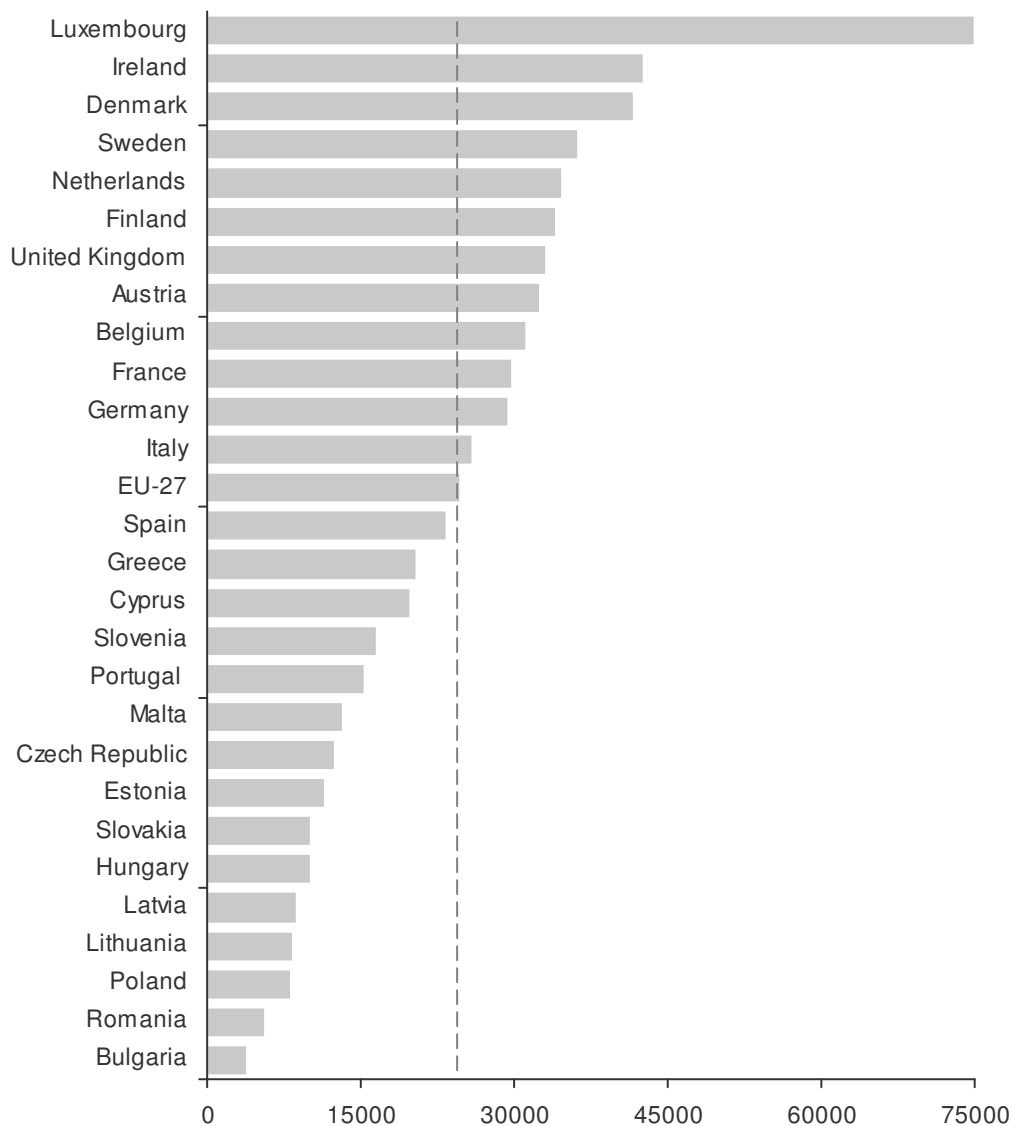

Het 'bruto binnenlands product per inwoner' in Gelderland (inter)nationaal vergeleken

Het bruto binnenlands product (BBP) van een land is de som van alle binnenlands geproduceerde goederen en diensten. De economische prestatie van een land en het welvaartsniveau van de bevolking worden veelal uitgedrukt in het kengetal 'bruto binnenlands product per hoofd van de bevolking'. In de Europese Unie bestaan grote verschillen. Zo is de productie per inwoner in Luxemburg¹ twintig maal zo hoog als in Bulgarije. Nederland staat op de vijfde plaats en behoort daarmee tot de categorie 'meest welvarende landen' van de EU.

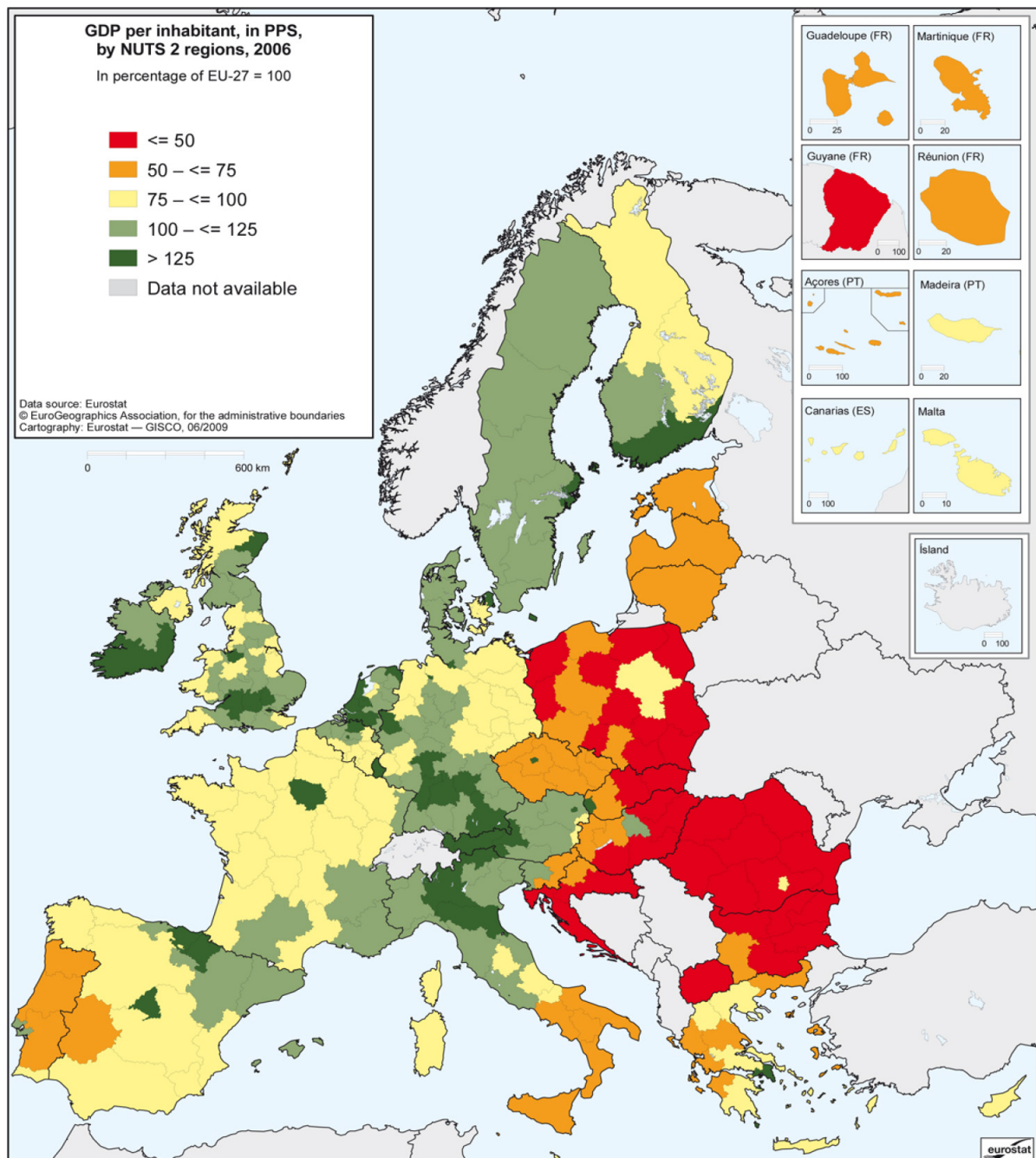
BBP per hoofd van de bevolking in euro's, EU-27

Bron: Eurostat 2009

¹ De uitzonderlijke positie van Luxemburg is vooral te danken aan de dominante aanwezigheid van internationaal opererende instellingen (o.a. de EU) en mediabedrijven (o.a. RTL).

De EU onderscheidt binnen de Unie 275 regio's (voor Nederland zijn dat de 12 provincie's). De hoogte van het 'BBP per inwoner' varieert van 25% van het Europese gemiddelde (Noord-Oost Roemenië) tot bijna 340% (Inner London). Luxemburg, Brussel, Hamburg en Groningen² volgen op de posities 2 t/m 5. De regio's met het hoogste BBP per inwoner liggen in Zuid-Duitsland, het zuiden van het Verenigd Koninkrijk, Noord-Italië, België, Luxemburg, Oostenrijk, Ierland, Scandinavië en Nederland. Ook de hoofdstedelijke regio's Madrid, Parijs en Praag vallen in deze categorie. Gelderland bevindt zich in de op één na hoogste categorie, tezamen met o.a. regio's als Tocana (I), Rheinhesen-Pfalz (D), Groot-Manchester (VK), Kärnten (A), West-Vlaanderen (B), Hannover (D). In grote delen van Spanje, Frankrijk, Duitsland, Finland en het Verenigd Koninkrijk ligt het kengetal op of onder het EU-gemiddelde. De economisch zwakste regio's zijn geconcentreerd in de zuidelijke en westelijke rand van de Unie en in de nieuwe lidstaten.

² De topvijf klassering van Groningen is te danken aan het feit dat de Nederlandse aardgasproductie wordt toegerekend aan het BBP van Groningen

Het 'BBP per inwoner' wordt niet alleen gebruikt als vergelijkingsmaatstaf tussen landen maar ook tussen regio's. Dit leidt echter niet in alle gevallen tot een zuiver beeld. Het BBP meet de economische output die wordt voortgebracht binnen de regionale grenzen, ongeacht of dit te danken is aan ingezetenen of niet-ingezetenen werknemers. Het gebruik van het 'BBP per inwoner' is alleen zuiver als het aantal personen dat betrokken is bij het genereren van het BBP in verhouding staat tot de omvang van de in de regio woonachtige beroepsbevolking³. Hoe kleiner een regio des te groter de kans dat aan deze voorwaarde niet wordt voldaan. Maar ook in sterke economische centra waar de werkfunctie belangrijker is dan de woonfunctie kan er een hoge mate van onevenwichtigheid bestaan waardoor de uitkomst van het kengetal geen reëel beeld oplevert. In gebieden met een groot positief pendelsaldo kan het 'BBP per inwoner' tot zeer grote hoogte oplopen terwijl in de omliggende regio's - waar de pendelaars woonachtig zijn - het kengetal juist lager wordt. Dit fenomeen verklaart de extreem hoge uitkomsten voor economische centra als Londen, Wenen, Hamburg, Parijs, Praag en Luxemburg. In Nederland treedt dit verschijnsel op in de provincies Utrecht en Noord-Holland als gevolg van de werkgelegenheidsfunctie van de grote steden. Provincies met een negatief pendelsaldo ondervinden daarentegen een neerwaarts effect op het 'BBP per inwoner'. De lage score van Flevoland wordt veroorzaakt door de grote stroom uitgaande pendelaars. De inwoners van Almere – waar bijna de helft van de Flevolandse bevolking woont - zijn voor hun werk sterk georiënteerd op het oude land (m.n. Amsterdam).

Bruto binnenlands product per inwoner X 1.000 euro en de plaats in de EU-rangorde van 275 regio's, 2006							
rangorde in NL en EU ()			BBP per inwoner	rangorde in NL en EU ()			BI per inwoner
1	Groningen	(5)	43,2	7	Zeeland	(60)	28,9
2	Utrecht	(15)	38,8	8	Overijssel	(71)	28,0
3	Noord-Holland	(18)	37,8	9	Gelderland	(86)	27,7
4	Zuid-Holland	(27)	33,6	10	Friesland	(107)	26,3
5	Noord-Brabant	(31)	32,9	11	Drenthe	(119)	25,3
6	Limburg	(58)	29,1	12	Flevoland	(123)	25,2
Nederland							33,0
Bron: CBS Statline, november 2009							

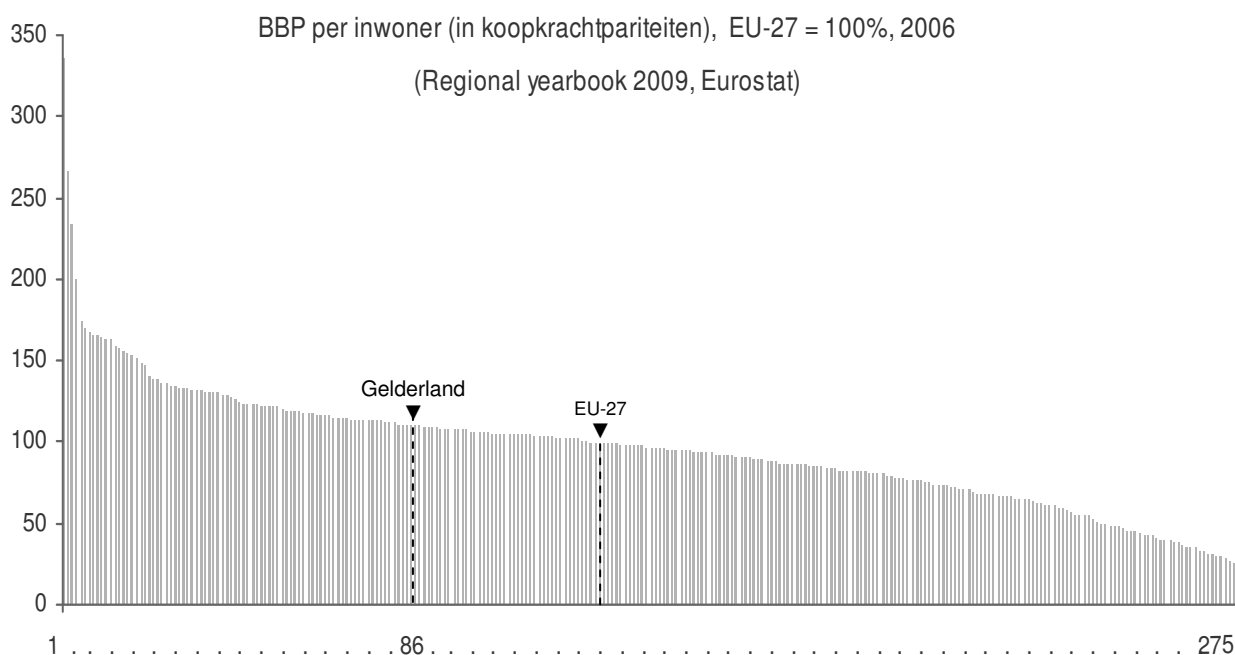
Ook de provincie Gelderland heeft een substantieel negatief pendelsaldo⁴ waardoor het 'BBP per inwoner' onder het landelijk gemiddelde uitkomt. Het negatieve Gelderse pendelsaldo komt voor een belangrijk deel op het conto van de regio Rivierenland. Rivierenland is een dunbevolkt landelijk gebied met een aantrekkelijk woonklimaat. Het ruimtelijk-economische overheidsbeleid voor deze regio is gericht op een beheerste ontwikkeling waarbij instandhouding van de openruimte voorop staat. De regio is omgeven door een ring van stedelijke werkgelegenheidsconcentraties (Utrecht – Ede/Veenendaal - Arnhem/Nijmegen – Den Bosch – Rotterdam e.o). Hierdoor wordt er van oudsher veel gependeld op de omliggende regio's. Door al deze omstandigheden is de woonfunctie van het gebied sterker ontwikkeld dan de werkfunctie. Het pendelsaldo is dan ook negatief en behoort tot de hoogste van Nederland. Door dit overigens volstrekt natuurlijke (en beleidsmatig gewenste) fenomeen zakt de

³ Eurostat regional yearbook 2009, pagina 50

⁴ ongeveer -45.000 - ofwel 5% van de beroepsbevolking - in 2005, Statline november 2009

Gelderse uitkomst van de deelsom BBP/inwoners onder het landelijk gemiddelde zonder dat dit noodzakelijkerwijs verband houdt met de feitelijke welvaartsverhoudingen. Wanneer bij de berekeningen de invloed van het pendelsaldo buiten beschouwing zou worden gelaten en wanneer de aardgasopbrengsten naar rato van de bevolking over Nederland zouden worden verdeeld dan zou de Gelderse uitkomst ongeveer op het landelijk gemiddelde uitkomen.

Afgezet tegen de 275 EU-regio's staat Gelderland op de 86 plaats. Daarmee bevindt de provincie zich in het bovenste derde deel van de ranglijst en – zoals eerder uit de overzichtskaart bleek - in goed gezelschap van vele andere Europese regio's met een hoog ontwikkelingsniveau.

Een alternatieve maatstaf voor de verschillen in regionaal welvaartsniveau is het kengetal 'besteedbaar inkomen per inwoner'. Dit getal wordt niet verstoord door pendelbewegingen en de kunstmatige toedeling van de aardgasproductie. Het kengetal is gebaseerd op de feitelijke personele inkomenssituatie in het gebied.

Besteedbaar inkomen per inwoner, X 1.000 euro, 2006			
rangorde in NL	BI per inwoner	rangorde in NL	BI per inwoner
1	Utrecht	7	Limburg
2	Noord-Holland	8	Drenthe
3	Zuid-Holland	9	Friesland
4	Noord-Brabant	10	Overijssel
5	Gelderland	11	Flevoland
6	Zeeland	12	Groningen
			Nederland
			13,3

Bron: CBS Statline, november 2009

In vergelijking met het 'BBP per inwoner' zijn de regionale verschillen bij het 'besteedbaar inkomen per inwoner' veel kleiner. Gelderland stijgt van de negende plaats naar de vijfde. De achterstand op het landelijk gemiddelde is marginaal.

Samenvatting

- De economische prestatie van een land en het welvaartsniveau van de bevolking worden veelal uitgedrukt in het kengetal 'bruto binnenlands product per hoofd van de bevolking'. Binnen de EU staat Nederland op de vijfde plaats en behoort daarmee tot de categorie 'meest welvarende landen'.
- Het 'BBP per inwoner' wordt niet alleen gebruikt als vergelijkingsmaatstaf tussen landen maar ook tussen regio's. Dit leidt echter niet in alle gevallen tot een zuiver beeld. In regio's waar de werkfunctie belangrijker is dan de woonfunctie (of omgekeerd) wordt de relatie BBP en inwonertal verstoord. De uitkomst van het kengetal 'BBP per inwoner' levert dan geen reëel beeld meer op van het ontwikkelingsniveau van de regio.
- De EU onderscheidt binnen de Unie 275 regio's. De regio's met het hoogste 'BBP per inwoner' liggen in Zuid-Duitsland, het zuiden van het Verenigd Koninkrijk, Noord-Italië, België, Luxemburg, Oostenrijk, Ierland, Scandinavië en Nederland: Noord- en Zuid-Holland, Utrecht, Noord-Brabant en Groningen (aardgasproductie).
Gelderland bevindt zich met bijna alle andere Nederlandse provincies in de op één na hoogste categorie en staat op de 86ste plaats van de 275 regio's. Daarmee bevindt de provincie zich in het bovenste derde deel van de ranglijst en in goed gezelschap van vele andere Europese regio's met een hoog ontwikkelingsniveau zoals Tocana (I), Rheinhessen-Pfalz (D), Groot-Manchester (VK), Kärnten (A), West-Vlaanderen (B), Hannover (D).
In grote delen van Spanje, Frankrijk, Duitsland, Finland en het Verenigd Koninkrijk ligt het kengetal op of onder het EU-gemiddelde. Ook de Nederlandse provincie Flevoland valt in deze categorie.
De economisch zwakste regio's zijn geconcentreerd in de zuidelijke en westelijke rand van de Unie en in de nieuwe lidstaten.
- De verschillende positie die de Nederlandse provincies in deze internationale vergelijking innemen (plaats 15 voor Utrecht, 86 voor Gelderland en 123 voor Flevoland) worden voor een belangrijk deel bepaald door de binnenlandse provinciegrenzen die dwars door de arbeidsmarktregio's heen lopen. Dit genereert provinciegrensoverschrijdende arbeidspendel. Deze - door administratieve grenzen gedefinieerde - pendelstromen leiden ertoe dat de productieve arbeid van de bevolking in de woonregio geteld wordt in de werkregio waardoor de verhoudingen scheef worden getrokken. Het sterkst komt dat tot uitdrukking in Flevoland (Amsterdam-Almere), maar ook Gelderland kent een substantieel negatief pendelsaldo. Een vergelijking aan de hand van het 'besteedbaar inkomen per inwoner' (een kengetal dat gebaseerd op de werkelijke personele inkomenssituatie) laat zien dat de feitelijke welvaartsverschillen in Nederland klein zijn en dat Gelderland zich ongeveer op het Nederlandse gemiddelde bevindt (een gemiddelde dat in de rangorde van de 27 EU-landen goed is voor de vijfde plaats).

November 2009

Menno Walsweer
Bureau Economisch Onderzoek
Provincie Gelderland